

СПОМЕНИК ЦРНОГОРСКОМ ПОЛИТИЧКО-ФИЛОЛОШКОМ БЕСРАМЉУ

Између професора српског језика и књижевности – њих двадесет и четворо – који су се 2004. године побунили против преименовања српског језика у Црној Гори (тада истина у «матерњи» као претходницу «црногорском») и због тога од актуелне власти били кажњени отпуштањем с посла, без сумње је најактивнији и данас «најборбенији» Веселин Матовић. Он је уредник часописа «Слово», часописа који се међу ријетким из Црне Горе налази на листи категоризованих научних филолошких часописа Министарства науке Републике Србије, и чије странице представљају најбоље свједочанство голготе србистике у Црној Гори; он је и аутор веома запажене књиге *Ковачи лажног језика* (Подгорица 2008.), књиге која стаје у ред оних које на најбољи начин откривају срж актуелних недаћа србистике у Црној Гори, и начина њиховог превазилажења. И, напokon, он је и аутор књиге на коју овдје желимо да скренемо пажњу, о *потискивању српског идентитета у црногорским уџбеницима за језик и књижевност*, са врло прозирно симболичким насловом *Ноћ дугих маказа*¹, која, чини се, представља врх леденог бријега при градирању невоља што српски језик и књижевност континуирано прате ево више од десетљећа у Црној Гори.

И сам страдалник, Матовић књигу посвећује не колегама који заједно с њим пострадаше бранећи од монтенегрински повампирене актуелне власти не само истину о српском језику него и право на његову службену употребу – него онима који због сличнога чина сличну жртву поднесоше готово деведесет година прије њих. Наиме, четрнаест учитеља из Бјелопавлића подношењем отказа на службу супротставило се 1916. године одлуци окупаторске власти да се у црногорске школе, умјесто ћирилице, уведе латинично писмо, као и да се из наставних програма избаце јуначке патриотске пјесме и српска историја. Због те одлуке они су «убрзо ухапшени и стављени под војни суд». Тако је – вели Матовић – ова његова књига «успомена на њихову жртву, која је, вјерујем, позната Богу, иако од нас заборављена».

Да садашњи страдалници због усуда србистике на тлу Црне Горе не би били заборављени, и да се не би заборавиле голготе кроз које пролазе српски језик и српска књижевност у Црној Гори данас – а које ће једнога дана, вјерујемо, бити само «ружна прошлост» јер истина мора побиједити лаж, без обзира на то колико пут до њеног прихватања био спор и трновит – најбољи гарант је управо ова књига што је Матовић подастире културној, стручној и научној јавности на «провјеру».

Баш тако «на провјеру»! Јер тешко да човјек од струке и науке може појмити шта се то и на који начин ради са српским језиком у Црној Гори. Он је у Уставу дефинисан као језику «у службеној употреби», а управо му актуелна власт ту «службену употребу» у пракси, посебно у школској пракси, оспорава. Он је на попису становника Црне Горе, чак и на овом прошлогодишњем, био убједљиво већински језик у Црној Гори, а власт га жели под мањинске подвести и с њима правно «измијешати», а на његово мјесто као већински уздићи пописно мањински «црногорски језик», који не само да нема статус већинског језика, него нема ни статус «лингвистичког језика» уопште. Ни по једном критеријуму идентитета језика тај називијезик се не може посебним стандардним или књижевним језиком звати. Зато је тешко не сложити се с Ранком Бугарским кад каже: «Црногорски је политички прокламован као посебан језик, али то је један регионални варијетет српског језика».

И баш попут окупаторске власти – не само оне из 1916. коју у посвети у сјећање призива Матовић, него и оне италијанске из времена Другог свјетског рата – и

---

¹ Веселин Матовић, *Ноћ дугих маказа*, Никшић: Матица српска- _ Друштво чланова у Црној Гори, Актив наставника српског језика и књижевности, Октоих, 2012.

ова данашња црногорска «ослободилачка власт», власт која је Црној Гори «испословала» независност сматра да Црну Гору може ослободити свих нежељених јој критеријума, без обзира какву научну утемељеност они имали. Тако су се на удару најприје нашли критеријуми националног идентитета, а међу њима језички као најзначајнији. Актуелна власт би да пропише шта од филологије и њених критеријума може бити или, боље речено, смије бити примјењиво на тлу Црне Горе. Зар се онда чудити што је као «експерте» за црногорски језик црногорска власт увезла из Украјине (др Људмилу Васиљеву) и из Загреба (умировљеног др Јосипа Силића), а из Новог Сада «изворног Црногораца» али не филолога него филозофа (др Миленка Перовића)! Тако црногорска власт црногорским филолозима одрече филолошки знање, и потражи потврде за своје ставове код оних који о језику у Црној Гори знају таман колико «Марко о виолини». Конкретни резултати тих експерата, показује нам то и Матовић у овој књизи, то најбоље потврђују. Јер, само у црногорском језику гласови у недистинктивној (неразликовној) функцији могу од владе и таквих експерата добити статус «фонема», само у Црној Гори назив језика као предмета у школским документима може бити карикатурално четвороимен: *црногорски-српски, босански, хрватски језик и књижевност*, а да се не зна је ли у називу употријебљена цртица или црта, шта назив уопште значи, и посебно шта значи сингуларни облик «књижевност» у овако сроченом имену наставног предмета. Све то показује да такав назив, вели Матовић, није «ни сложеница, ни полусложеница, него смицалица». А под «смицалице» се без сумње може подвести и уникатно правописно црногорско правило да се именица «Србин» може писати на два начина: и малим и великим словом, малим кад значи православац, великим кад значи националну припадност, али нпр. «Рус» или «Црногорац» не може тако, него једино великим словом. И све то с циљем да се и правописно потврди искључиво «монтенегринско» читање Његоша, који је, по тим индигниозним политикантским тумачењима, именицу Србин употребљавао у својим дјелима у значењу вјерске а не националне припадности својих јунака са тла Црне Горе.

Код таквих «експерата» и њихових епигона могуће је да се при ревизију наставних планова и програма из књижевности – континуирано од 2004. до данас – из програма прогоне српски писци, и на њихово мјесто стављају црногорски, а да се такви поступци правдају начелом да је «квалитет писаца и књижевних дјела (а не «национални критеријум») био одлучујући фактор». И само у Црној Гори могуће да према «критеријуму квалитета писаца и књижевних дјела» нпр. из програма за други разред буду избачени: Доситеј Обрадовић, Ј. Ј. Змај, Душан Радовић, Стеван Раичковић, Десанка Максимовић, Александар Поповић, Брана Црнчевић, Петар Кочић и Добрица Ерић, а њихово мјесто као «квалитетнији» заузму: Вук Минић, Јово Кнежевић, Спасоје Лабудовић, Шимо Ешић, Ениса Османагић – Ћурић, Исмет Бекрић. Треба заиста бити «црногорски књижевни експерт» па доказати да су Вук Минић, Јово Кнежевић, Спасоје Лабудовић, Шимо Ешић, Ениса Османагић – Ћурић, Исмет Бекрић својим дјелом квалитетнији писци од Доситеја Обрадовића, Ј. Ј. Змаја, Душана Радовића, Стевана Раичковића, Десанке Максимовић, Александра Поповића, Бране Црнчевића, Петра Кочића и Добрице Ерића, и да управо захваљујући критеријуму «квалитетности» заслужују да потисну наведене српске писце из црногорских школских уџбеника и лектире.

Само «црногорски експерти» могу од нефонема направити фонеме, од књижевних анонимуса «књижевне великане», од нејезика језик, од филологије

слушкињу политици, од Мирослављевог јеванђеља историјски документ «црногорског језика», од школског система – хаос од школе, од политичких критеријума књижевне критеријуме, од научних истина политичке лажи....

Све је то, показује нам више него очигледно ова књига Веселина Матовића, могуће не само у намјерама него и на дјелу у Црној Гори. И све с једним јединим циљем: да се затре српски културни и језички, а потом и национални идентитет у Црној Гори. Неко ко није упознат са филолошким (не)приликама у Црној Гори, могао би закључити да аутор фантазира, да тако што једноставно није могуће на почетку 21. вијека, у земљи која хоће да постане чланица Европске уније. И заиста све изгледа нестварно. Да није трагично, било би комично. Овако је трагикомично. А та трагикомичност код Матовића више него јасно аргументована. Све засновано на егзактним критеријумима, и на документима. Ту су конкретне анализе конкретних актуелних програма и на њима заснованих уџбеника: и то и оних за основну, и оних за средњу школу. Све документовано да документованије не може бити. Све критеријално образложено да критеријалније не може бити. И, на жалост, све стварност, а не ауторска фикција! Ова Матовићава књига зато је прије свега књига о бесрамности монтенегринске политике и «лингвистике». Она је «споменик» тој бесрамности. Али и књига опомене за србистику и србисте!

Милош Ковачевић